

Magedans på julaften

Av tannlege Nils Jacobsen

EGYPTOLOGIE TOURISTIQUE • På re-
tur fra Kairo tidlig på nyåret havnet jeg
i den arabiske barnekolonien foran
i flyet. Småkvalm etter å ha bivånet
Saddams endelikt fryktet jeg en lang-
varig blanding av ubehagelige lyder og
lukter. Men det gikk helt fint. Det vesle
knøttet på min venstre side forsto ikke
at fingrene hun lekte med, tilhørte en
vantro. Hun deljet uanfektet løs på bor-
det med et tomt plastbeger. Det samme
gjorde jeg, og spontan forståelse mel-
lom generasjoner og kulturer var opp-
rettet! Flørten ble imidlertid raskt av-
brutt av en stram mor. Den unge damen
ble forflyttet til den moderlige livskil-
den mellom alle gevantene, tror jeg.
Senere oppførte jeg meg ordentlig, og
det samme gjorde de andre barna. De
arabiske fedrene bidro med et forbløf-
fende godt håndlag med sitt avkom. Og
kvalmen forsvant.

RUNDTUR • Jeg kom fra en rundtur
i Egypt, som skummet kulturhistorien
langs Nilen fra Kairo til Aswan. En slik
tur representerer et slags turistpensum
i egyptologi, hvor alt er «taima og til-
rettelagt» med fly, buss og båt, og med
guider og hjelpepersonell for alle situa-
sjoner.

Oldtidsegypterne var opptatt av
livets og dødens mysterier. Dagens
egyptere har gjort det til en levevei
å fortelle om dem. Man blir foret med
legender og beretninger om konger og
guder, skrifttegn og myter, epoker og
dynastier så det går rundt for en stak-
kar. «Som jeg fortalte dere», sier guiden,
og hans stikkspørsmål gir meg en følelse
av å være oppe til gjentatte eksamener
der jeg stryker hver gang.

Jeg regner med at svært mange av
Tidendes lesere «kan» Egypt. Og vi kan
fort bli enige om at pyramidene i Giza
er gigantiske, at samlingen av mumier
i Nasjonalmuseet i Kairo er unik, at
tempeldimensjonene i Luxor er over-
veldende eller at gravkammerne i Kon-
genes dal er uten like. Uansett hva man
måtte ha lest eller hørt på forhånd, *in
siti* blir man grenseløst imponert! Min
ondskapsfulle kristensjel blir også til-
fredsstilt når guiden kan fortelle at
nesa til Sfinksen faktisk ble amputert

Magedans på julaften.

av ottomanene, som jeg trodde. På den
andre siden må jeg tåle å høre at
mange statuer fikk sine ansikter
destruert av nykristne mange århund-
rer før dette. Det vrirler imidlertid
ennå av intakte skulpturer av guder,
dyr og faraoer, så det er neppe noen
god idé å slippe Taliban løs her. Fore-
løpig står de stiliserte faraostatuenes
støtt mot tempelveggene, noen setter
den ene foten litt frem, men ingen

hever armen til noen Steensk kongehilsen.

GRUPPEREISE • Vår vesle gruppe på seks ulike blir loset og fraktet rundt, av og til alle, av og til noen, og av og til bare meg. Et ektepar i den tidlige besteforeldrealderen fungerer som objekt for min oppdemmede meddelelstrang, siden mannens far var tannlege. Alt går bra, bortsett fra turen gjennom ørkenen til Rødehavskysten: fem timer i politikonvoi der sjåførene leker seg

med å kjøre minibussen ut og inn av køen i forrykende fart. Jeg forstår godt at veien er kantet med skilt av typen «Allah er stor». Det minner om veiene i det gamle Østtyskland, som vrimlet av slagord om kommunismens fortreffelighet. Samtidig opplever jeg et slags «déjà vu», men jeg nekter, nekter, for at jeg noen gang har oppført meg slik i trafikken! Ekteparet i baksetet har det verst. Mannen får over 5 000 på skrittelleren uten å ha gått et skritt. Etterpå leser jeg i Al Ahram at trafikku-

lykker er den nest hyppigste årsak til plutselig død i Egypt, etter hjerteinfarkt.

Oldtidens Egypt tar ellers så stor plass i turistsammenheng at dagens Egypt kan være vanskelig å få øye på. Myndighetene og turistindustrien legger omhyggelig lokk på den bokstavtro islam, men kan ikke forhindre opphete diskusjoner om religiøse spørsmål som f. eks. bruk av hijab og niqab. Enkelte uttrykker seg også her i landet med bomber og granater, noe som resulterer i et omfattende kontrollsystem på turistmålene.

De mest høylydte av islamistene er Det muslimske brorskap, en organisasjon med base blant velutdannede muslimer med gode ideer og tvilsomme venner, som Hisbollah og Hamas. Det kan minne om visse hjemlige venstresosialister under den kalde krigen. I tillegg til det religiøse budskapet vinner brorskapet tilhengere ved ikke helt ubegrunnede anklager om korrupsjon og nepotisme blant den politiske eliten, jf. vår egyptiske kollega Aswanys roman «Yacoubian-bygningen», som nå er oversatt til norsk.

NASJONALMUSEET OG RAMSES II •

I Kairo er selvsagt pyramidene og Nasjonalmuseet på programmet. Her finnes oldtidshistorien i originalutgave. Bare Rosettasteinen, nøkkelen til de gamle skriftegn, er en kopi. Men museet er mørkt og trangt. Et gigantisk nytt prosjekt på 480 000 kvadratmeter inne- og uteplass tar nå form på Gizaplatået, ikke langt fra scenen der Peer Gynt ble fremført. Den digre statuen av Ramses II, selve hovedsymbolet for Egyptisk

oldtidshistorie, skal pryde inngangspartiet. Han har lenge hatt sin egen plass i Kairo, men eksosen river i nesa i denne byen. Ramses måtte i hus, og han måtte flyttes før byggingen tok til. Hvordan forflytter man så en 12 meter høy steinkoloss på 100 tonn? Svar: i en skreddersydd metallkasse hengt mellom to trucker etter først å ha prøvetransportert en replika langs ruten. En idé for Osebergskipet når det skal fraktes fra Bygdøy til Bjørvika?

Apropos vikingskipene: de er nok for tenåringer å regne i sammenligning med de flere tusen år gamle båtene, som kan betraktes i Nasjonalmuseet og oppe ved pyramidene.

BASARER OG SUVENIRER • Vår timeplan er stram, så det er ikke tid til å besøke de berømte basarene i Kairo. Men jeg husker mitt forrige besøk. Mitt gjestfrie vertskap den gang spurte om det var noe jeg likte, og fikk meg til peke på ting jeg syntes var fint. Før jeg forsto hva som skjedde, kjøpte de alt sammen – til meg! For øvrig er egyptiske suvenirer i form av papyrusbilder, steinskulpturer, metallarbeider, smykker, stoffer eller billedtepper ytterst smakfulle, i hver fall i sammenligning med hjemlige troll produsert i Kina.

PLYNDRING ELLER REDNING? • Rikdommen av oldtidslevninger, rystet sammen av jordskjelv og skjult i ørken-sanden, vakte tidlig interesse hos kolonimaktene. Allerede Napoleon brakte med seg fagfolk på området. Resultatet var at mange artefakter havnet i Vesten. Selv vårt eget historiske museum er forsynt med en egyptisk mumie. Noen har kalt det plyndring, andre har betraktet det som redningsaksjoner for å bevare viktige biter av verdens kulturarv. Internasjonal kompetanse og kapital har stått bak bevaring og restaurering av oldtidens Egypt over lang tid og gjør det fortsatt.

De vestlige kolonimaktene var ellers ikke de første som satte pris på gjenstander fra Egypt. På den såkalte Hippodromen i Istanbul la jeg merke til en

høy, firkantet, slank, avsmalnende steinstøtte med en pyramidespiss på toppen. For mitt øye hadde støtten en upassende moderne utforming i slike antikke omgivelser. Men det viste seg å være en såkalt obelisk, brakt dit fra Egypt av en bysantinsk keiser. Obeliskenes topp av skinnende gull skulle sikre kontakt med solguden.

Det finnes i dag 30 originale obelisker rundt om i verden, bare sju er fremdeles i Egypt. Roma har flest, hvorav noen har fått kors på toppen. Men kopier er det mange av. Washingtonmonumentet, som rager 170 meter opp i skyene, må vel være verdens største kopi. Mange obelisker kom fra Aswan. I granittbruddet der ligger fremdeles en kjempeutgave av arten (40 meter), som aldri ble frigjort, fordi den knakk. Nå er den en turistattraksjon, som også vi gjorde oss kjent med.

TIL ALEXANDRIA • Jeg hadde lyst å se det mye omtalte biblioteket, så guiden og sjåføren satte i gang minibussen på den 22 mil lange ørkenveien fra Kairo. Ikke egentlig noen ørkenvei, for veien går gjennom jordsbruksområder der vannforsyningen hentes fra grunnvannet. Langs veien fyker verdenshistorien forbi: El Alamein, Suez, Madinat Sittah Uktubar (6. oktober-byen). Denne ferske ørkenbyen fikk navnet sitt til minne om 1973-krigen med Israel, da egypterne vant en stor seier. Kriteriene for seier er høyst uklare. Selv egypterne betrakter det hele med et skjevt smil, men navnet har de beholdt. Også på en bro midt i Kairo.

ODONTOLOGI • Til 6. oktober-byen ble jeg forrige gang brakt for å besøke den nye tannlegeskolene, som var bygget opp i tilknytning til et privatfinansiert sykehus. Mange lærere ville jobbe på dette hypermoderne stedet, men få ville flytte dit. De ville heller bo i trafikkaoset i Kairo. Ved lunsjen unnskyldte verten seg. Han måtte holde en avtale, det skulle ikke ta lang tid. Etter en knapp halvtime var han tilbake etter

å ha saget av en underkjeve og satt den på plass.

Kirurgi, protetikk og implantologi har høy prestisje og høyt faglig nivå her i landet, om man skal dømme etter en konferanse over dette tema. Selv en børste av en amerikaner gav uttrykk for sin anerkjennelse, riktignok av typen: «Dere er nå blitt så mye flinkere ...». Jeg krympet meg, men egypterne takket høflig.

Egypt har 9–10 læresteder i odontologi, bl.a. ved det gamle islamistiske Al Ahzar-universitetet i Kairo, der studentene er gode støttespillere for Det muslimske brorskap. Her var ikke akkurat moderne omgivelser, og helt andre faglige utfordringer enn vi er vant til, men mye å lære, særlig på den medisinske siden. Vi er ikke plaget av Bilharzia i Norge, til gjengjeld må vi beherske hiv/aids-problematikk. Det slipper de her, sier de.

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA • Men nå skulle jeg altså til Alexandria, i oldtiden sete for to av verdens underverker: Fyrtårnet og Biblioteket, og i romersk tid setet for vår skytshelgen Apollonias tortur og død. Jeg var også nysgjerrig på Mubaraks sommerpalass her ute ved kysten, men det var for komplisert pga. alle sikkerhetstiltakene. Jeg måtte nøye meg med en nyrestaurert festning ut mot havet der Fyrtårnet hadde stått.

Og så altså det gjennfødte biblioteket. Jovisst var det nytt og flott med et interiør av glattpolert marmor og stål, og med avansert datateknologi, men med begrensede finansielle muligheter til å supplere bokbestanden. Eksteriøret minnet om et forstørret vedskjul med ett sammenhengende skråtak, riktignok dekket med solcellepaneler. Neppe en tilfeldig likhet med operabygget i Bjørvika, eller omvendt. Skrifttegnene på fasaden var imidlertid dekorative og dempet min noe reserverte begeistring. Og de lokale guidene hadde lært seg hva «Snøhetta» betyr.

HAJJ OG ID • I disse sene desemberdagene skal Id, offerfesten etter haggi snart i gang. Mustafa, guiden, faster og viser meg bilder fra reisen til Mekka han var med på i fjor. Han er nå selv en haggi (en pilegrim) og er mektig stolt av det. Bakgatene har nok dampet av blod og gørr i flere dager. Slik var det i hvert fall ved mitt forrige besøk. Sauer, kveg og høns fikk avsluttet sine liv der og da. Fattige folk, som sjelden spiser kjøtt, får nå sjansen, mens de velstående heller går til slaktebutikken for å slippe unna fersklukten. En gatestump blir omgjort til forsamlingslokale med enorme tepper. En undrende fremmed skjønner at arrangementet er ment for den lokale befolkning, men blir fort inkludert. Selv kvinner, som sitter på gaten sammen med fjærkreet de skal selge, søker kontakt.

Utgangspunktet for å kunne tråle bakgatene var universitetets gjestehus innenfor campusmurene i sentrum av Kairo. Herfra kunne man i tidlige morgenstunder høre hanegal blande seg med utropene fra minaretene. Plenen ble holdt ved like av en knoklete mann med en kjempelja. Mannen så ut til å være der hele tiden. Bare av og til tok han et tak med ljaen, men resultatet skulle jeg nok fått bedre med «stutturven» jeg brukte mellom frukttrærne i Hardanger i gamle dager. Borte ved en husvegg satt en skredder og reparerte tøy, mens den digre porten ble vokter av et helt mannskap med langsomme bevegelser.

En pastorale i skarp kontrast til det sydende gatebildet utenfor.

NILENS FARKOSTER • Til alle tider har Nilen vært livsgrunnlag og tran-

Mannen med ljaen.

sportvei. Gamle steinbilder avslører en rekke båttyper, som finnes igjen på dagens papyrstrykk. Det er vanskelig å vite noe om sjødyktigheten, men estetikken hevder seg godt mot vår egen nordlandsbåt. De enmastede, åpne seilbåtene (felukka) anvendes ennå i turistøyemed. Det samme gjelder de mer sjeldne, tomastede, overbygde seilbåtene (dahabiya), som dronning Sonja ble fraktet med.

Vår lille gruppe har også cruise på Nilen i pakken. For oss innebærer det at flytende hoteller forflytter seg fra sted til sted, fortrinnsvis om natten, for å gi anledning til alle utflyktene om dagen. Det skal finnes 300 slike cruisebåter. Alle er bygget over samme lest. Ikke spesielt vakre, men utmerket innkvarte-

ring og service. Med 70 lugarer har man ikke flere passasjerer enn at det er god oversikt og ikke altfor lang kø til bufféen. Vel-smakende mat, og – mind you – ikke lov til å ta med seg mat utenfra. Her tar man ingen sjanser med hensyn til Faraos hevn.

Lugarguttene, for selv-sagt er det gutter, morer seg med å lage overraskende dekorasjoner av håndklærne: alt fra svingende aper i taket til buktende slanger på gulvet. En dag er det arrangert en erigert penis i farlig nærhet av et dertil passende organ. Neste dag er det en baby med dorullen som smilende fjes. Lugarguttene flirer og venter applaus. Cocktailen som serveres før aftenens eventement, kalles Viagra. Dette representerer nok den humoristiske sans i mannsamfunnet om bord.

MAGEDANS • Hoteller og cruisebåter føler seg forpliktet til å underholde sine gjester. Magedans toppet showet på julaften, nyttårsaften og midt mellom. Fra gammelt av var magedans visstnok et fertilitetsrituale. Det kan godt være. Det ser ut som en feminin tiurleik. Utøverne har i alle fall et godhjertet overskudd av former og kurver. Både hoftesirkulasjonen og de høvfrekvente vertikale magebevegelser til rytmisk vanskelig musikk må være god svangerskaps-gymnastikk. En vestlig ignorant kan lett tro at denne aktiviteten er en slags ekvivalent til striptease, men det benektes på det sterkeste. Gravbilder fra før vår tidsregning avslører slik atferd, og connoisseurer betegner magedans som like karakteristisk for Midtøsten som tango for Brazil. Magedansen har overlevd til tross for innsigelser fra is-

lamsk hold. Det siste ikke særlig overraskende når man ser hvordan de ellers pakker inn sine kvinner. Har du sett muslimske kvinner i aktivitet på bade-stranda? Her er det ikke det avklede som er interessant for et mannlig øye, men det motsatte. Man blir fort mettet av magedans, men annen musikal underholdning på hotellene var verre. Ikke en gang «fugledansen» slapp jeg unna.

NUBIERNE • Gruppen blir også fraktet til det svære damanlegget ved Aswan, som ble bygget med sovjetisk hjelp. Et digert, lotusinspirert landemerke symboliserer samarbeidet mellom de to land. Dammen skaffer energi og forhindrer oversvømmelser, men satte samtidig en flertusenårig kultur under vann i det sydlige Egypt og det nordlige Sudan, det såkalte Nubia. Mange nubiere måtte omplasseres, men mye av kulturen ble tatt vare på med internasjonal bistand. Endog svære tempelanlegg ble demontert og flyttet til høyere liggende steder.

En drosje tar meg opp til det nubiske museet, som Aga Kahn finansierte. Dette utsøkte museet beretter om en afrikansk kultur langs Nilen fra Khartoum til Aswan. Drosje er forresten et eventyr for seg selv i Egypt. Du greier kanskje å forhandle deg til en fornuftig pris, men den holder ikke til du kommer frem og slett ikke til du skal tilbake.

Det er imponerende å se hvilken organisasjonsgrad og håndverksstandard som eksisterte for så lenge siden. Man godtar glatt at kulturene langs Nilen fra Uganda, gjennom Sudan til Egypt, kan være «sivilisasjonens vugge» og «Edens have» i konkurranse

med Mesopotamia. Den nubiske delen av Sudan har for øvrig flere pyramider enn Egypt. Langs Nilen-ruten har det vært diffusjon mellom egyptiske/arabiske og nubisk/afrikanske folk gjennom flere tusen år, i form av erobrings-tokter, jakt på edle metaller, religionsimperialisme og slaveutvekslinger; i gammel tid den viktigste kontakten mellom subsaharaafrikanere og middelhavets folk. Nubiere er i dag et anerkjent svart innslag blant arabiske egyptere. Jeg skulle gjerne gjort meg bedre kjent med Nubia med utgangspunkt i Sudan, men hvordan?

PUBLIKUMSKONTAKT • På en velregissert fellesreise er muligheten for tilfeldige kontakter begrenset. Selv tiggerne er ryddet vekk fra turistløypa. Til gjengjeld står et ubestemt antall hjelpere parat til å yte betalte tjenester. På tomannshånd kan imidlertid guidene av og til tre ut av sine profesjonelle roller. De er ofte velutdannede og kunnskapsrike og tilhører en etablert middelklasse. Den 25-årige Ahmed forteller at begge foreldrene hans er leger. De har tjent gode penger i Saudi Arabia i mange år, men bor nå i Kairo. Selv er han nygift. Han fant kona selv, men kameratelet på 27 er ennå ugift og må nok ha hjelp fra foreldrene. Ahmed er stolt av at han allerede på bryllupsnatten fikk inn en «innertier». Nå er han far. Om ti års tid, sier Ahmed, må han regne med å overta ansvaret for sine foreldre, som nå er i slutten av femtiårene. Her nytter det nok ikke å klage til kommunen over eldreomsorgen.

Barna roper «Ali Baba» etter meg, som de pleier å gjøre i denne del av

verden. Jeg er usikker på tolkningen. Driver de gjerne med meg, eller venter de at jeg skal dra frem det sesam, som gav adgang til den skjulte skatten i «Tusen og en natt»? Det er ellers ikke noe handikap å være av «vintage» årgang i dette miljøet. Utstyrer du deg med stakk, har du faktisk et slags sesam som gjør at du blir støttet ut og inn av biler, halt opp og ned av hestekjerrer og får obligatorisk assistanse ved alle andre anstrengelser, enten du vil eller ikke.

HJEM MED LOTUS OG ALABAST-SKARABÉ • To legender fra urtiden fikk jeg spesiell sans for, begge har med solen å gjøre:

– at solen oppsto fra frøhuset på en gigantisk lotusblomst og

– at solen hver morgen står opp fra nattemørket og blir skubbet over himmelhvelvingen av en skarabé.

Lotusblomsten er en vannlilje som åpner og lukker seg i takt med dag og natt. Lotusekstrakt regnes for å ha livgivende og stimulerende virkninger i mange sammenhenger. Skarabeen er en dyngebille som skyver møkkaballen foran seg gjennom ørkenen som del av sin overlevelsestaktikk. Skarabeen ble betraktet som en hellig skapning. Bildet av en skarabé i nærheten av en avdød ville gi ham kraft til å gjenoppstå.

Jeg har øket bagasjen med et halvt kilo skarabé i alabast, og regner med å ha gjort en investering som kan komme godt med i en usikker fremtid. I tillegg håper jeg at en krukke med stimulerende vellukt ekstrahert fra lotusblomsten vil bidra i positiv retning.